

ELŐSZÓ

A Magyar Történettudományi Intézet 1943. és 1944. évi Évkönyve több szerző feldolgozásában azt a kapcsolatot tárgyalja, amely a magyar és a román nép, államiság és kultúra között az évszázadok folyamán fennállott.

Évkönyvünk így műfaját tekintve látszólag azon gyűjteményes és kollektív munkák sorába illeszkedik, melyek az európai tudományban az utolsó évtizedek folyamán viszonylag nagy számban láttak napvilágot – szoros és aktuális összefüggésben az egyes népek érdekeivel, sőt érdekellentéteivel. A nemzeti történettudományok e művekben többnyire egy zárt és merev érv-rendszert dolgoztak ki és szegeztek szembe a másik fél álláspontjával, így elkerülhetlenné vált, hogy a história a politika pórázára kerüljön s gyakran nyíltan is bevallva készségét, a mindenkori államvezetéstől várjon útmutatást, sőt egyenesen irányítást. A büszke kutatói apparátus, a hatalmasan áradó dokumentáció sok esetben csak arra szolgált, hogy külsőséges tekintélyt adjon oly a priori tételeknek, melyek függetlenül a részletmunka eredményeitől változatlanok s – tekintettel a hozzájuk fűződő vélt vagy valóságos érdekekre – egyenesen érinthetetlenek maradtak. Különösen e gyűjteményes művek igazolják, hogy napjaink historizmusa a történeti jognak a XVIII. századtól továbböröklődő kultusza s az egyes nacionalizmusokkal való azonosulása következtében mindjobban eltávolodott a mult hiteles visszaadásának természetes hivatásától s a propagandának ha nem is túlságosan megbecsült és hatásos, de mindenesetre engedelmes eszközüvé vált. Az impozáns gyűjteményes munkák nagyobb része kimutatható célból, adott alkalomra készült s így természeténél fogva eleve nélkülözi a meggyőzés és megértés esélyeit.

A »Magyarok és románok« szerzőit a fent jellemzettel merőben ellentétes meggondolások vezették. Mindenekelőtt nem látnak ellentétet a történet-tudománynak a mult hű megismerésére törekvő öncélúsága, másrészt a jelen-nel szemben kétségkívül fennálló kötelezettségei között. Ez utóbbiak lényegét azonban a mai állapotokhoz vezető történeti út feltárásában és a jelen meg-értetésében keresik. A történetírás feladata gyakorlati szempontból nézve tehát elsősorban informatív, nem pedig normatív természetű. Éppen ezért annak a kérdésnek eldöntése, hogy a múltból »megoldásszerűen« mi következik a jövőre nézve, meggyőződésünk szerint meghaladja e tudomány illetékességét. A történetírónak viszont bíznia kell abban, hogy az előzmények tárgyilagos megértetésére irányuló törekvés végeredményben békítően és kiegyenlítően fog hatni a jelenre is.

A tudomány és a politika szféráinak világos elhatárolásából természetesen nem az következik, mintha a szerzők a megértésre való egyoldalú törekvésből vagy valaminő vélt megoldás felé pillantó megalkuvásból hajlandók lettek volna bármit is feláldozni, amit tudományos igazságként ismertek meg. Így pl. a kontinuitás elméletének értékelése, a közép- és újkori erdélyi települési folyamat rekonstrukciója vagy a két nép kulturális egymásrahatásának értelmezése, melyeket e műben számos új adat támogat, az előző magyar tudományos állásfoglalásokhoz képest lényegében nem változott. Az eddigi mértéket jelentékenyen meghaladó dokumentáció azonban nem a vitás kérdések további kiélezését, hanem éppen ellenkezőleg, azoknak tudományos és általános szempontból egyaránt kívánatos depolitizálását kívánja szolgálni.

Ugyancsak az elvi meggondolásokból következik, hogy a műben érintett kérdéseket szélesebb és teherbíróbb alapokra kívántuk helyezni, mint ez az eddigi magyar és román összefoglalásokban történt. Noha jól tudjuk, hogy problémáink főként Erdély földjéhez kapcsolódnak, mégis helyesnek véltük, ha azokat egy nagyobb összefüggésbe, a magyar-román együttélés egészébe mint a keletközépeurópai táj sokévszázados adottságába ágyazottan tárgyaljuk. Az így kialakuló kép bizonyos tekintetben szegényebb, más vonatkozásban azonban tagadhatatlanul hitelesebb lesz, mint ha egyedül Erdélyre fordítottuk volna tekintetünket.

Évkönyvünk már terjedelme és előadásmódja miatt sem számíthat arra, hogy a magyar-román viszonynak kényelmesen kezelhető kátéjává váljék.

A szerkesztés fő szempontja az egyes kérdések megvilágításánál a forrásszerű megalapozás és a magyar, valamint a román kutatás eredményeit egyaránt figyelembevevő dokumentáció volt. E követelménnyel együtt jár, hogy azon tanulmányok, melyeknek tárgya nagyobbarányú előmunkálatokat követelt, műhelyszerűségben és terjedelemben is megbontották az eredetileg kijelölt kereteket. Minthogy azonban nemcsak meglevő ismereteink újabb összefoglalására, hanem azok kiegészítésére és elmélyítésére is törekedtünk, vállalnunk kellett az aránytalanság látszatát. Természetes az is, hogy a jelen mű távolról sem óhajtja a magyar-román kapcsolatok egész problematikáját felölelni, hanem legfeljebb útmutatást ad oly kutatások számára, amelyeknek területe és anyaga csak a jövőben fog jelentősebb mértékben kibontakozni.

A kérdések sokasága és sokrétősége következtében a »Magyarok és románok« tervének magvalósítására a Magyar Történettudományi Intézet egy-egyében nem vállalkozhatott. A mű létrejöttéhez a szakemberek széles körének megértő közreműködésére volt szükség. Fogadják ezért külső munkatársaink hálás köszönetünket.

A SZERKESZTŐK